

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет міжнародних відносин, політології та соціології
Кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій

Силабус курсу

СОЦІОЛОГІЯ

Посилання на профіль викладача	https://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/fmvps/kafedry-ta-inshi-strukturni-pidrozdily/social/staff/4167-mosijchuk-tamara-evgenijivna
Обсяг	3 кредити (90 год.)
Семестр, навчання	1-й (осінній) семестр
Дні, час, місце	Платформа zoom; Французький б-р, 24/26, згідно розкладу; (за адресою факультету)
Викладач (-і)	к.соціол. н. Мосійчук Тамара Євгеніївна.
Контактний телефон	0972183627
E-mail	t.mosiychuk@onu.edu.ua
Робоче місце	Кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій
Консультації	Онлайн-консультації на платформі zoom; за адресою факультету згідно розкладу
Комунікація	Здійснюється через очні зустрічі, месенджери та електронну пошту

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни	Навчальна дисципліна «Соціологія» вивчає соціальну реальність, сутність соціального; закони і закономірності функціонування та розвитку особистості, соціальної групи, спільноти, суспільства в цілому; соціальне життя у різних сферах суспільства, взаємодію соціальних суб'єктів з проблем, пов'язаних з їх соціальними статусами та ролями.
Місце дисципліни в освітній програмі:	Дисципліна Соціологія відноситься до вибіркових курсів. Пререквізити: Вступ до історії України, Філософія, Педагогіка, Логіка. Навчальні дисципліни формують здатність до критичного аналізу соціально значущих проблем та процесів, готовність використовувати на практиці методи гуманітарних, соціальних та економічних наук в різних видах професійної і соціальної діяльності; дають розуміння основних елементів і типів світогляду, особливостей філософії та її ролі в історії людської культури; сприяють розумінню історичності людського буття, різноманіттю культур і цивілізацій в їх взаємодії, багатоваріантності історичного процесу; здатність і готовність до критичного аналізу різного роду міркувань, до публічних виступів, аргументації, ведення дискусії та полеміки.
Мета курсу.	Ознайомити здобувачів вищої освіти, що здобувають несоціологічну спеціальність на гуманітарних чи природничих факультетах з соціологією як соціально-поведінковою наукою, яка сприяє формуванню соціологічного способу мислення на основі отримання наукових знань про сучасне суспільство. Сформувати у здобувачів вищої освіти сприйняття соціології, як науки, що проникає у всі сфери

	життя людей і на основі спеціальних методів здобуває нові знання і на цій основі має можливості прогнозувати потенційне майбутнє. Виробити вміння комплексного всебічного аналізу структурних та процесуальних змін суспільного життя, що дасть можливість альтернативи для подальшого розвитку та успішної інтеграції в професійну діяльність. Сформувати нову компетентність задля здатності реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
Завдання дисципліни:	- сформувати соціологічне бачення соціальної реальності, що спонукатиме до виникнення інтересу вивчення соціальних проблем на основі отриманих знань, умінь та навичок наукового аналізу функціонування суспільства; - ознайомити студентів з історією виникнення, становлення, функціонування й розвитком науки, проблемним полем соціологічної діяльності та основними досягненнями в даній науковій сфері; - сформувати мотивацію для поглиблення знань на основі оволодіння класичними та сучасними теоріями та концепціями про соціальну структуру суспільства на макро- та мікро- рівнях, соціальну стратифікацію, соціальну мобільність, статусні репертуари та рольову поведінку особистості, малих і великих соціальних об'єднань та соціальних інститутів; - підготувати майбутніх фахівців до здатності бути критичними і самокритичними на підґрунті широкої ерудиції та глибоких знань про суспільство, в якому вони живуть та працюють; до здатності пошуку, оброблення та аналізу соціологічної інформації з різних джерел про соціальні явища, процеси, соціальні взаємодії та відносини, їх чинники у сучасному українському суспільстві та за його межами; - розширити наукову уяву про соціологічний підхід до вивчення соціальної реальності сучасного суспільства на основі загальнонаукових та спеціальних соціологічних методів, вмінь їх застосування на практиці, аналізу соціологічних даних фундаментальних та прикладних досліджень у суспільстві, що живе за законами ринку в умовах ризиків та загроз, якому притаманна конкуренція, у тому числі і на престижну, оплачувану роботу; - створити основи для самостійного оперування системою наукових соціологічних, соціально-психологічних, юридичних понять та знань про соціальні закони та закономірності функціонування особистостей та соціальних спільнот суспільства; - враховуючи спеціалізацію та фах як громадянина сучасного суспільства сформувати у студентів моральні та соціальні якості як обов'язкової умови інтеграції у суспільні й соціальні відносини та успішного виконання ними своїх професійних обов'язків.

ОПИС КУРСУ

Форми методи навчання	i	Курс буде викладений у формі лекцій (денна – 16 год., заочна – 6 год.), семінарських (денна – 14 год., заочна – 4 год.) занять, організації самостійної роботи здобувачів (денна – 60 год., заочна – 80 год.). Викладання та вивчення навчальної дисципліни здійснюється наступними методами:
------------------------------	----------	---

	- словесні методи: лекція, дискусія, полеміка, бесіда; - наочні методи: презентація, ілюстрація, демонстрація; Методи виконання практичних завдань, спрямовані на формування теоретичних знань, практичних умінь і особистісних якостей: - реферування, конспектування, есе; виконання логічно обумовлених завдань; Активні методи: - «мозкова атака»; ділові ігри; рольові ігри; створення, формування, вирішення проблемних ситуацій, підготовка і здійснення виступів перед аудиторією. Самостійна робота, з метою поглиблення знань та формування вмінь, включає роботу текстовим матеріалом, навчально-методичною літературою, статистичними даними, результатами соціологічних досліджень, оприлюднених на спеціальних сайтах в мережі Інтернет українськими та зарубіжними науковими Центрами; виконанням практичних завдань: складання тематичного тезаурусу, складання згідно нормативних правил реферату, написання есе для висловлення власного кута зору та власних думок із залученням категоріального апарату соціології з метою пошуку доказових аргументів та фактів; підготовку презентацій.
Зміст навчальної дисципліни	Змістовий модуль 1. Науковий статус соціології. Історія, теорія та основні категорії соціології. Тема 1. Місце соціології в системі наукового знання. Види знання. Повсякденне та наукове знання. Критерії наукового знання. Класифікація наук. Сутність соціологічного знання: співвідношення соціології з соціогуманітарними науками (філософія, історія, соціальна психологія, політологія, демографія і т. і.). Об'єкт і предмет науки. Специфіка соціологічної системи знання. «Соціальне» та «соціальний простір» як окрема реальність. Макро- та мікро- рівень наукового знання. Структура та функції соціології. Визначення та завдання теоретичної соціології, спеціальних та галузевих теорій, емпіричного рівня досліджень. Соціальна та наукова проблеми. Потреба в науковому вивченні суспільства. Методологія соціологічного дослідження як спосіб наукового пізнання соціальної дійсності. Прогностична цінність соціологічного знання у соціальній та професійній діяльності як соціально-особистісна компетентність. Тема 2. Історія становлення, функціонування та розвитку соціологічної науки. Протосоціологія. Етапи інституціоналізації науки «Соціологія». Інституційно-організаційні критерії. Внутрішній і зовнішній чинники розвитку науки та особливості детермінації предметної галузі соціології: рівень розвитку та пріоритети суспільства, конкретно-історична детермінація, суспільне замовлення, особистісні чинники та ін. Парадигми та школи в історії соціології. Предмет соціологічного аналізу в теоріях вчених класичного періоду. Тема 3. Особливості української соціологічної думки. Особливості і етапи розвитку соціологічної думки в Україні. Наукові ідеї українських соціологів XIX – початку XX століть. Новітня українська соціологія, напрями досліджень та персоналії періоду XX століття. Соціологія з часу незалежності України: зовнішня та внутрішня інституціоналізація. Концептуальні основи та виклики

соціології XXI століття: глобалізація, посткласицизм, постмодернізм.

Тема 4. Соціальні взаємодії як механізми процесів обміну.

Суспільні та соціальні відносини: наукові категорії та їх характеристики. Механізми солідаризації соціуму. Ставлення, відносини, взаємодія, оцінка. Соціальна дія та соціальні відносини в соціологічних концепціях науковців. Потреби, інтереси та цінності як основи соціальної взаємодії та дії. Місце потреб, інтересів та цінностей у системі суспільства, групової та міжособистісної взаємодії, крос-культурних зв'язків..

Змістовий модуль 2. Форми та типи організації соціального життя: соціальний порядок, диференціація, нерівність у соціальній взаємодії.

Тема 5. Соціальна структура суспільства.

«Соціальний порядок», «диференціація» та «нерівність» - дефініції, що створюють інтегральне уявлення про елементи і властивості соціальної структури. Соціальна структура та соціальна система. Макро- мікро-рівні наукового дослідження суспільства: особливості та принципи структурування суспільства. Види соціальної структури: ідеальна, нормативна, організаційна, випадкова.

Соціальні групи: група як соціальна система. Соціальні інститути: способи утворення та форми функціонування. Критерії класифікації. Інституціоналізація. Структура, функції та дисфункції соціальних інститутів. Соціальні спільноти. Поняття соціальної спільності. Види спільнот. Ознаки та критерії виокремлення. Основні характеристики соціальних спільнот: особливості умов життєдіяльності. Соціальні організації та соціальні об'єднання.

Тема 6. Соціальні статуси та ролі. Соціалізація.

Категорії соціальної ролі та соціального статусу. Людина. Індивід. Індивідуальність. Особистість. Особистість як сукупність соціальних характеристик та соціальних відносин. Соціалізація особистості. Виховання, навчання, адаптація, інтеріоризація. Рольовий репертуар. Класифікація ролей особистості. Статусний набір. Особливості приписаного та природженого статусу. Процеси соціалізації. Етапи та агенти соціалізації. Соціальна адаптація.

Тема 7. Соціальна мобільність та соціальна стратифікація суспільства.

Поняття, типи, види класифікації. Основні чинники та канали мобільності у соціальному просторі.

Історичні типи. Фундамент та профіль соціальної стратифікації. Основні поняття, що характеризують соціальну нерівність. Творці та теорії соціальної стратифікації. Особливості стратифікації та нерівностей у суспільствах. Соціальна стратифікація як носій диференціації. Соціальні ексклюзії/інклюдії: визначення понять; види та процеси у сучасному суспільстві. Соціально-стратифікаційна система українського суспільства.

Тема 8. Соціальна динаміка суспільства

Соціальна динаміка, соціальні зміни, соціальний розвиток та їх співвідношення, зміст та спрямованість соціального розвитку. Джерела соціального розвитку. Соціальні рухи. Соціальні протиріччя як джерела соціального розвитку, їх класифікація та характеристика основних видів. Соціальні конфлікти у структурних та функціональних змінах: класифікації видів та їх характеристики. Соціальні процеси, їх

	структура, закономірності, особливості визначення. Особливості соціальних змін в сучасному українському суспільстві: за результатами соціологічного моніторингу. Змістовий модуль 3. Характеристики й особливості програм і методів соціологічних досліджень. Тема 9. «Методологія» у загальнонауковому та соціологічному знанні. Методологія, метод, методика. Методологія як спосіб наукового пізнання соціальної дійсності. Поняття методу. Системність соціологічного підходу. Загальнонаукові та спеціальні методи збору інформації в процесі досліджень. Якісні та кількісні методи збору первинної інформації. Характеристика, особливості, недоліки та переваги спеціальних соціологічних методів: метод аналізу документів в соціологічному дослідженні, метод спостереження, методи опитування: анкетування, інтерв'ю, тестування. Тема 10. Якісні методи дослідження в соціології. «Якісна» методологія. Бесіда як соціологічний метод. Фокусоване групове інтерв'ю. Вільне, формалізоване та напівформалізоване інтерв'ю. Методи аналізу текстів та документів у «якісному» дослідженні. Експериментальні дослідження. Тестові процедури. Дослідження біографій. Соціометричний метод. Метод експертних оцінок. Тема 11. Основні види соціологічних досліджень та особливості складання програм. Поняття про соціологічне дослідження: фундаментальні та прикладні. Особливості розвідувального, описового та аналітичного дослідження. Комплексний характер аналітичного дослідження. Соціальний моніторинг. Разове та повторне дослідження; трендові, лонгитюдні. Основні елементи програми соціологічного дослідження: логічний план, схема понять операціональної інтерпретації, характеристика методів. Теоретико-методологічна частина програми: інтерпретація концептуальної схеми дослідження - мета, об'єкт, предмет, задачі, гіпотези; Завдання до методики пошуку, виміру, ресстрації, аналізу даних (генеральна, вибіркова сукупності; репрезентативність, одиниці відбору). Тема 12. Соціологічні центри та кампанії: напрями соціологічних досліджень. Соціологія та соціологічні дослідження як дороговказ для ЗМІ. <i>Інститут соціології НАН України</i> - провідна академічна установа з розвитку соціологічної науки в Україні. Київський міжнародний інститут соціології (KMIC) «Центр соціальних та маркетингових досліджень SOCIS». Соціологічна група «Рейтинг». «Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова» й інші. Ознаки псевдосоціології та маніпуляцій соціологічними даними у ЗМІ. Тема 13. Вітчизняні та зарубіжні конкретні соціологічні дослідження соціальної мобільності. Сучасні проблеми соціальної стратифікації і мобільності в сучасній Україні. Становлення середнього класу в сучасному українському суспільстві. Академічна мобільність у закладах вищої освіти. Оцінки громадянами соціально-економічної ситуації та соціально-економічної
--	--

	політики влади, соціальне самопочуття громадян. Оцінка громадянами України ролі держави та бізнесу в економічних процесах. Вимоги громадян до соціальної політики держави. Тема 14. Соціальні норми та цінності українського суспільства. Соціальні норми як регулятори взаємодії. Соціокультурні реалії та переоцінка цінностей. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, віра в перемогу, ставлення до виборів. Вимоги громадян до соціальної політики держави. Добробут українців під час війни: стримані оцінки рівня щастя, проте сильне відчуття сенсу. Тема 15. Значення соціології у повсякденному житті та професійній діяльності. Мова соціолога – загальне, особливе та специфічне. Роль знання соціології у повсякденні. Використання матеріалів конкретних соціологічних досліджень професійній діяльності як сприяння формуванню знань про суспільство та поясненню логіки процесів соціального розвитку і вирішенню соціальних суперечностей.
Перелік рекомендованої літератури	Основна література - Геєць ВМ. Інститути соціалізації в Україні та країнах ЄС: тенденції розвитку та ключові відмінності - Український соціум, 2011 - Кравчук О. Ю. Соціологія: конспект лекцій для студентів техн. спец.): навч. посіб. /; Нац. ун-т кораблебудування ім. адмірала Макарова. - Миколаїв : НУК ім. адмірала Макарова, 2020. - 163 с. - Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Соціологія. Вступ до спеціальності: навч.-метод. посіб. для студентів закл.вищ.освіти / - Київ: Каравела, 2022.- 305 с. - Мосійчук Т.Є. Мова навчання етнонаціональних меншин Одеської області: соціологічний вимір : монографія / О. Лісеєнко, Н. Нікон, Т. Мосійчук, Л. Калашнікова, М. Яценко; за заг. ред. О. Лісеєнко. – Одеса, «Астропринт» 2020 р. – 172 с. - Мосійчук Т.Є. Особливості розробки системи емпіричних показників рівня соціально безпеки освітнього середовища/ І. Крапива/ НАВІТУС/ Науковий журнал. Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. Випуск 6. Одеса, 2018. С. 77-84. - Мосійчук Т.Є. Соціальна реабілітація як вид соціологічної діяльності: концептуальні засади/ Соціальні технології: заради чого? яким чином? з яким результатом?: монографія/Колектив авторів, наук. ред. В.І.Подшивалкіна - Одеса: «Одеський національний університет імені І.І.Мечникова», 2014. 546 с., ст. 491-502. - Мосійчук Т.Є. Контекстність вищої освіти як чинник гуманітарної та міжнародної безпеки: до постановки проблеми. /Коваль І.М., Подшивалкіна В.І. / Вісник Одеського національного університету. Т.18.Вип. 3(19). Серія Соціологія і політичні науки, Одеса: «Астропринт» 2013.- С. 9-19. - Пачковський Ю.Ф. Соціологія: теорії середнього рівня: навч. посіб. / за ред.. д-ра соціол. наук, проф. Ю.Ф.Пачковського. Київ: Каравела, 2020. - 235 с. - Практикум з соціології: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти/ За ред..В.М. Пічі - 2-ге вид., стереот.- Львів: «Магнолія 2006», 2012 – 368 с. Додаткова література - Динаміка сприйняття соціальної нерівності в Україні: за даними

	Міжнародної програми соціальних досліджень 2009 і 2019 років [монографія] / за ред. С.Оксамитної, О.Симончук. Ін-т соціології НАН України, Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад." - Київ: Києво-Могилянська академія, 2020. – 259 с. 2. Захарченко М., Погорілій О. Історія соціології. Ч.1, 2. -К., 1993-1995рр.. 3. Коваліско Н. В. Багатовимірний аналіз стратифікаційних порядків: автореф. дис. д-ра соціолог. наук : Харк. нац. ун-т ім. В.Каразіна. - Х., 2010. - 32 с. 4. Перевесники Незалежності. Силуети покоління у часі та подіях: [колект. монографія] / за ред. Сергія Макеєва, Наталії Коваліско, - Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. – 298 с. 5. Сучасні соціальні трансформації: глобальний досвід та локальні специфікації: монографія; за ред. Н. Коваліско, Ю. Пачковського, - Львів:ЛНУ ім. Івана Франка,2021.- 207 с. 6. Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. - 343 с. 7. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 30 років незалежності Випуск 8 (22) Збірник наукових праць Заснований Інститутом соціології НАН України – 620 с. Інформаційні ресурси Сайти журналів Соціологія: теорія, методи, маркетинг – http://ecsocman.hse.ru/soc-ua/volumes.html Український соціологічний журнал – http://www.nbuv.gov.ua/PORTAL/soc_gum/Ukrsocj/texts.html Сайти соціологічних співтовариств та науково-дослідних організацій Інститут соціології НАН України – http://www.i-soc.kiev.ua Інститут демографії і соціальних досліджень НАН України – http://www.idss.org.ua Всеукраїнська громадська організація. Соціологічна асоціація України – http://www.sau.kiev.ua/
--	--

ОЦІНЮВАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни здійснюється поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться з метою визначення рівня підготовленості студента з певних тем, розділів робочої навчальної програми, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж семестру під час проведення аудиторних занять (лекції, практичні заняття) та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом поточного оцінювання є:

- програмний матеріал, який викладається на лекціях;
- питання і проблеми, що обговорюються та відпрацьовуються на практичних заняттях; програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений робочою програмою та включає індивідуальні завдання: реферати, презентації, практичне завдання, тематичний тезаурус.

Форма підсумкового контролю – залік. Залік виставляється за результатами роботи здобувача впродовж усього семестру. Підсумкова оцінка визначається як проста сума балів за результатами поточного контролю за 100-бальною шкалою.

Здобувач одержує підсумкову оцінку за залікову навчальну дисципліну, якщо за

результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він також може виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів підвищити свою підсумкову оцінку з дисципліни.

Оцінювання знань (розподіл балів) здобувачів

Метод	Форма	Бали	Максимум
Практичний контроль	Виконання практичних завдань за модулями 1, 2, 3	За перший модуль -10; другий - 10 третій – 20	40
Есе	Письмова робота, виступ	15	15
Аналіз статистичних даних,	Письмова робота, моніторинг	15	15
Усний виступ за обраною темою згідно логіки постановки завдань	Доповідь	10	10
Індивідуальне самостійне завдання	Презентація проєкту за результатами дослідження Соціологічних Центрів	20	20
Підсумковий контроль (залік)			100

Самостійна робота здобувачів.

форми	методи контролю	терміни здачі завдань
Підготовка презентації	Презентація проєкту	<i>Студент обирає форму самостійної роботи. Тему та термін виконання обговорює з викладачем.</i>
Складання реферату	Реферат	
Написання доповіді	Доповідь	
Аналіз статистичних даних, формування моніторингу	Звіт-аналіз даних соціологічного дослідження	
Складання тезаурусу	Тезаурус	
Написання есе	Ессе	

Критерії оцінювання самостійної

Вид	Максим к-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Тезаурус	2	Вміння студента працювати із спеціальною термінологією (її тлумаченням, роз'ясненням, коментарями)
Реферат	5	Здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела; продемонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови
Доповідь	10	Здатність студента презентувати доповідь, формулюючи проблемну ситуацію, завдання, гіпотези та способи дослідження відповідно змісту/теми обраної

		самостійно для проведення пілотного соціологічного дослідження
Есе	15	Самостійність та змістовність виконання завдання, його змістовність і відповідність поставленим цілям
Аналіз статистичних даних, формування моніторингу	15	Вміння студента працювати із статистичними даними (їх тлумаченням, роз'ясненням, коментарями).
Аналіз даних соціологічного дослідження	15	Вміння студента працювати із даними результатів соціологічного дослідження (їх тлумаченням, роз'ясненням, коментарями).
Презентація проєкту соціологічного дослідження	20	Здатність студента презентувати доповідь відповідно змісту навчального матеріалу та супроводити її оригінальним візуальним представленням

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, виконання і здача яких здійснюється з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-5) балів). Перескладання заліку можливе із дозволу деканату за наявності поважних причин або за письмовою заявою (апеляцією) здобувача до декана
Політика щодо академічної доброчесності:	Здобувачі повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначає Кодекс академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І.Мечникова http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-dobrochesnost.pdf . У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.
Політика щодо відвідування та запізнень:	Відвідування практичних занять є обов'язковим компонентом оцінювання, що передбачає нарахування балів. За об'єктивних причин (напр., воєнний стан, епідемії, хвороба здобувача, стажування за академічною мобільністю та ін.) навчання може відбуватись дистанційно в он-лайн формі за графіком, погодженим із викладачем.
Мобільні пристрої	Дозволяється використання мобільних пристроїв на практичних заняттях за необхідності групової роботи у спеціальних Додатках.
Поведінка в аудиторії:	Всі здобувачі беруть активну участь у всіх заняттях: опитуваннях, дискусіях, під час практичних занять. Виконують всі навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми. Всі здобувачі повинні дотримуватимуться правил поведінки в аудиторії на засадах партнерських стосунків, взаємоповаги, взаємопідтримки та взаємодопомоги.